

קד ע"ב

[א] רש"י ד"ה חייב חטאת בשוגג כו' - הוא ט"ס דכהדיא אמרי' בתורת כהנים (פ' א"מ) דאינו אלא [חייב מלקות] בארבעים. והביאו רש"י בעצמו, וכ"כ הראב"ד, וכ"ה בירושל'.

אור אליהו

בשוגג, וכרת על זדונו, משום כי את מקדש ה' טמא". ומבואר בדברי רש"י¹¹², שמי שמכניס במזיד כלי שנטמא על ידי שרץ חייב כרת¹¹³. וצריך לומר שהוא טעוה סופר ברש"י¹¹⁴, משום דכהדיא אמרינן בתורת כהנים (פרשת אחרי מותר פרשה ח, יא, יג) דהמכניס בגד טמא למקדש אינו אלא במלקות ארבעים¹¹⁵: "ואם לא יכבס ונשא עונו, יכול על כיבוס בגדים יהיה ענוש כרת, תלמוד לומר, ובשרו לא ירחץ ונשא עונו, הא כיצד על רחיצת גופו ענוש כרת, ועל כיבוס בגדים בארבעים"¹¹⁶. והביאו רש"י (בפירושו על התורה,

"האי זיו היכי דמי, אי דלית ביה ארבעה, אפילו כנגד חלונו נמי לא ישתמש"¹¹¹, ותיבות "מקום פטור הוא" שבנתיים היו מוקפות, והיינו שיש למחוק אותם. ולפי גירסא זו הטעם שאי אפשר לומר שהזיו העליון אין בו ארבעה טפחים, משום שאז יש חשש גדול שמה שיניח שם יפול, ונחשב כאילו זורק מרשות היחיד לרשות הרבים, ולכן אפילו כנגד חלונו לא ישתמש.

[א] בגמ': "אמר רב טבי בר קיסנא אמר שמואל, המכניס טמא שרץ למקדש חייב". וכתב רש"י ד"ה חייב: "חייב - חטאת

גם שם הוא לשיטת רבי מאיר (אך עיין בערוך לנו בנדה שדחה תירוץ זה).

113. וכן מבואר בילקוט שמעוני (נשא רמו תרצט): "אמר רב קטינא אמר שמואל, המכניס טמא שרץ למקדש חייב חטאת". וכיון שבשוגג חייב חטאת ממילא במזיד חייב כרת, כמבואר בכריתות (ב ע"א). 114. ולכאורה כוונת רבינו שצריך לגרוס ברש"י רק: "חייב - מלקות". ועל הגהה זו הקשו האחרונים: א. לכאורה קצת קשה למחוק כל כך תיבות (עיין דברות משה סנהדרין פח ע"א). ב. הלוא רש"י כתב כן בעוד מקומות (סנהדרין ונדה), וקצת קשה להגיה בכל המקומות. אמנם עיין הערה 112, שאת הסוגיות בסנהדרין ונדה אפשר ליישב כמ"ש התו"ט. ג. בראשונים (ר"ן, תוס' ר"ד) מבואר שגרסו בדברי רש"י כגירסא שלפנינו.

115. וכיון שבמזיד הוא בארבעים, ממילא בשוגג לא חייב חטאת, כמבואר בכריתות (שם).

116. ומדובר שם במי שאוכל קדשים או נכנס למקדש, כמו שכתוב שם מיד אחר כך: "מנין שאינו מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו, הזהיר

111. וכן גרסו: תוס' (ד"ה אי דלית), רא"ש (י, ה) וכן הוא בתוספותיו, ריטב"א, מגיד משנה (שבת טו, ד), אור זרוע (שם) וספר השלמה (עירובין י, ד). וכן הוא בכתי" וטיקן 109 א.

112. וכן כתב רש"י בנדה (לא ע"ב ד"ה אין) לגבי הלובש בגדי בנות כותים ונכנס למקדש: "אין חייבין עליה - הלובש או מתכסה באותן בגדים ונכנס למקדש פטור מקרבן, או אם נגעו אותן בגדים של משכב בתרומה, תולין דלא ידעינן אי נדה היא אי לא" כו'. ומשמע שאם הייתה ודאי נדה המכניסם בשוגג למקדש חייב חטאת, וממילא במזיד חייב כרת. אמנם התו"ט תירץ שבנדה הסוגיא היא לפי שיטת רבי מאיר, ואכן בתורת כהנים (שם) מבואר שלדעת אחרים (שהוא רבי מאיר, הוריות יג ע"ב) חייב כרת: "אחרים אומרים, ונשא עונו ונשא עונו לגזירה שוה, מה נשיאות עון אמור להלן בכרת, אף כאן בכרת" (אמנם לגבי רש"י כאן בעירובין נשאר בצ"ע). ועיין משנה למלך (ביאת מקדש ג, טז) שהקשה גם על רש"י סנהדרין פח ע"א. ועיין יד אליהו שגם שם אפשר לתרץ כנ"ל, שכן

אור אליהו

כן אני אומר מה שאמר שמואל במסכת עירובין המכניס טמא שרץ למקדש, חייב מלקות קאמר¹¹⁸. **וכן הוא בירושלמי** (נייר ז, ד): "א"ר פינחס קומי רבי יוסי, תיפתר בשזרקו. אמר ליה, אי בשזרקו בדא תני, על רחיצת גופו ענוש כרת ועל כיבוס בגדיו בארבעים. משם מכניס כלים טמאים במקדש"¹¹⁹.

ויקרא יז, טז) את התורת כהנים **בעצמו**¹¹⁷: "ובשרו לא ירחץ ונשא עונו - על רחיצת גופו ענוש כרת, ועל כבוס בגדים במלקות". וכיון שכיבוס בגדים הוא במלקות ולא בכרת, ממילא הוא הדין למכניס למקדש דבר שנטמא בשרץ. **וכן כתב הראב"ד** (ביאת מקדש ג, טז): "ומאחר שעל כבוס בגדים אין בו כרת, המכניס כלי טמא למקדש למה ענוש כרת. על

ואמרי טבא (סימן ד), שהאריכו לתרץ את שיטת רש"י.

118. אמנם דעת הרמב"ם (ביאת מקדש ג, יז) שרק המכניס כלי שנעשה **אב הטומאה** חייב מלקות, אבל כלי שנטמא על ידי **שרץ**, כיון שאינו נעשה אב הטומאה פטור ממלקות, אבל מכים אותו מכת מרדות מדרבנן. וכתב שם הכסף משנה בדעת הרמב"ם: "שהוא מפרש הא דשמואל, לא במכניס כלי טמא שרץ הוא, אלא במכניס אדם טמא שרץ הוא וחייב כרת הוא, **כפשטא דלישנא דחייב**". אמנם לשיטת רש"י אי אפשר לפרש שהכוונה למכניס אדם, שכן כתב רש"י: "המכניס טמא שרץ - כלי שנטמא בשרץ". ובמרומי שדה, אחר שהביא הגהת רבינו, כתב שיותר נראה לו להגיה בדברי רש"י באופן אחר, היינו שדיבור הקודם ברש"י צריך לומר: "המכניס טמא שרץ - אדם שנטמא בשרץ", וכמו שכתב הרמב"ם (שם טז): "המכניס שרץ וכיוצא בו במקדש, או שהכניס אדם טמא למקדש, הרי זה חייב כרת". אמנם כאמור לעיל (בהערה הקודמת) במרומי שדה בנדה (שם) כתב, שאין צריך להגיה בדברי רש"י. וכתב שם בנדה חתנו לתרץ דברי רש"י, 119. וכתב תוס' רי"ד (נייר נו ע"ב) לפרש את דברי הירושלמי: "אמר ר' פנחס קומי ר' יוסי תפתר שזרקו, כדנתי ואם לא יכבס ובשרו לא ירחץ ונשא עונו, על רחיצת גופו ענוש כרת, ועל כיבוס בגדיו בארבעים. פירוש, אם נכנס גופו המקדש טמא חייב כרת, אבל אם הכניס שם כלים טמאים אינו חייב, אלא לוקה ארבעים".

וענש על ידי טומאה וחייב קרבן על ידי טומאה, מה קרבן שחייב להלן על ידי טומאה בטומאת מקדש וקדשיו, אף ענוש ואזהרה אמורים כאן על ידי טומאה בטומאת מקדש וקדשיו".

117. וכן הקשה בתוס' רי"ד (מהדורה תניינא) על דברי רש"י (שקראו "המורה"): "ואינו נראה לי דדוקא על טומאת הגוף חייב כרת, אבל על טומאת כלים אינו אלא בלאו ולוקה, דהכי תניא בסיפרא בפרשת אחרי מות, בפסוק ואם לא יכבס ובשרו לא ירחץ ונשא עונו כו' וגם המורה כתבה בפרשת אחרי מות". וכן הקשה הר"ן (נדה שם): "ועוד שכיון שאין אותן הבגדים מטמאין אדם, כדאיתא בגמ', הנכנס בהן למקדש למה יהא חייב, ואיני יודע בשום מקום שהמכניס דבר שאינו אב הטומאה למקדש יהא חייב, וכן כתב הרמב"ם ז"ל פ"ג מהלכות ביאת מקדש, שאין לוקין עליו". וכן הקשה התו"ט (נדה ד, א), וכמו שהפנה בגליון הש"ס של רעק"א. גם בערוך לנר (נדה שם) נשאר בצ"ע על דברי רש"י כאן ובנדה, ועיין שו"ת לב דוד (קב). ובמרומי שדה כתב בשם חתנו (הגאון רבי רפאל שפירא זצ"ל ראש ישיבת וולוז'ין) לתרץ דברי רש"י, שמה שכתוב בתורת כהנים שעל כיבוס בגדים במלקות, היינו דוקא באופן שנטמאו הבגדים על ידי טומאה שאינה מטמאת אדם, כגון אוכל נבלת עוף טהור, שמטמא בגדים ואינו מטמא אדם. אבל כשנטמאו הבגדים על ידי טומאה שמטמאת אדם, כגון זב או שרץ, חייב כרת על הכנסת הבגדים. ועיין גם בשו"ת בית יצחק (יו"ד ו, אות יב), מרחשת (חלק א סי' ב ענף ג סעיף יד)